DOI: [10.32702/2307-2105-2020.4.51](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.51)

УДК 336.1:354

*Л. О. Міщенко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
ORCID ID: 0000-0002-0163-0763*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

*L. Mishchenko
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor, Department of State,
Local and Corporate Finance, University of Customs and Finance, Dnipro*

IMPROVEMENT OF THE STATE BUDGET OF UKRAINE PROJECTING INCOME

У статті розглянуто особливості здійснення прогнозування доходів бюджету, що є важливою складовою бюджетного процесу в Україні. Визначено, що доцільним є запровадження дієвого механізму прогнозування доходів бюджету на основі дотримання послідовності проведення прогнозу та вибору правильної моделі з урахуванням необхідних факторів. Зазначено, що однією з головних проблем на сьогодні в формуванні доходів бюджету України є значний рівень тіньової економіки. До детінізації економіки має бути привернута особлива увага, адже багато в чому фактичні показники бюджету залежать від успішності діяльності органів державної влади у боротьбі з тіньовими проявами в економіці. Зменшення рівня тіньової економіки сприятиме появі у держави додаткових фінансових ресурсів, а до прозоріших ринків буде більше уваги іноземних інвесторів. Підкреслено, що перевагою середньострокового бюджетного планування є формування майбутніх показників бюджету на середньострокову перспективу, стабілізація фіскальної політики. Система формування доходів бюджету знаходиться під впливом постійних трансформаційних змін в економіці та адаптується до нових макроекономічних умов. У зв'язку з цим, формування доходів бюджету повинно здійснюватися із врахуванням циклічності економічного розвитку. При прогнозуванні доходів бюджету доцільно опиратися не лише на принципи формування основних статей доходів: податкових та неподаткових надходжень, а й правильно оцінювати такі статті доходів як: доходи від операцій з капіталом, надходження від трансфертів, урядів іноземних країн. Хоча структурно вони займають досить незначну частку в загальних доходах державного бюджету, але політика правильного прогнозування має стосуватися всіх видів надходжень до бюджету. Визначено, що ефективність формування доходів бюджету, у тому числі дієвість інструментів прогнозування податкових надходжень, створює належні умови ефективного впливу бюджетного механізму на результативність економічних перетворень в країні. Тому у процесі прогнозування податкових надходжень слід враховувати фіскальну значимість податків та здійснювати оцінку перспективних напрямів підвищення дієвості оподаткування в наступних бюджетних періодах. Необхідність удосконалення бюджетної

політики також зумовлюється загальним рівнем державного боргу, дефіциту та стану доходів і видатків бюджету.

The article deals with the peculiarities of budget revenue forecasting, which is an important component of the budget process in Ukraine. It is determined that it is advisable to introduce an effective mechanism for forecasting budget revenues based on the consistency of forecasting and selecting the right model, taking into account the necessary factors. It is noted that one of the main problems for today in the formation of revenues of the budget of Ukraine is a considerable level of the shadow economy. Particular attention must be paid to the shadowing of the economy, since in many respects the actual budget indicators depend on the success of the state authorities to overcome the shadow elements in the economy. By reducing the level of the shadow economy, new financial resources will be made available to public authorities, and more transparent foreign markets will become more transparent. It is emphasized that the advantage of medium-term budgetary planning is the formation of future budget indicators for the medium-term, and the stabilization of fiscal policy. The system of budget revenue generation is under the influence of constant transformational changes in the economy and adapts to new macroeconomic conditions. In this regard, the formation of budget revenues should be carried out taking into account the cyclical nature of economic development. When forecasting budget revenues, it is advisable not to rely only on the principles of formation of the main items of income: tax and non-tax revenues, but also to properly assess such items of income as: income from operations with capital, income from transfers, governments of foreign countries. Although structurally, they account for a very small share of total revenues, but again, the correct forecasting policy should address all types of budget revenues. It is determined that the efficiency of budget revenue generation, including the effectiveness of tax revenue forecasting instruments, creates the proper conditions for the effective impact of the budgetary mechanism on the effectiveness of economic transformations in the country. Therefore, in the process of forecasting tax revenues, the fiscal importance of taxes should be taken into account and the prospects for improving tax efficiency in the next budget periods should be assessed. The need for fiscal policy improvements is also driven by the overall level of government debt, deficit and budget revenues and expenditures.

Ключові слова: бюджет; доходи; прогнозування; бюджетний процес; тіньова економіка.

Key words: budget; revenues; forecasting; budget process; shadow economy.

Вступ

В сучасних умовах бюджетна політика держави відіграє важливу роль в забезпеченні економічного розвитку та соціальної стабільності в Україні. Очевидно, що реалізація бюджетних програм здійснюється відповідно до наявних ресурсів, які державні органи влади мають в своєму розпорядженні, тому необхідно звертати увагу на формування дохідної частини бюджету, неабияке значення при цьому має процес її прогнозування. Досить важливим є обґрунтування та правильне прогнозування необхідної кількості коштів, які потрібні органам державної влади для забезпечення виконання покладених на них функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню питання удосконалення формування доходів державного бюджету приділяли увагу такі вчені як Базилевич В.Д., Василенко Л.І., Владимиров К.М., Д'яченко Я.Я., Єрмошенко Л.В., Огонь Ц.Г., Опарін В.М., Пасічник Ю.В., Федосов В.М., Хомутенко В.П., Черепанова В.О., Шевчук І.Л., Юрій С.І. та інші. Незважаючи на значні наукові доробки, окремі питання і далі потребують подальшого, більш детального розгляду на теоретичному та практичному рівнях.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення прогнозування доходів Державного бюджету України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Бюджет виступає своєрідним планом формування і використання розподілених та перерозподілених фінансових ресурсів, які в свою чергу виникають в процесі діяльності суб'єктів господарювання. В той же час, бюджет за допомогою акумульованих фінансових ресурсів може впливати на господарські процеси в країні впливаючи на кон'юнктуру ринку. Таким чином, оптимізація грошових потоків до державного бюджету має важливу роль в забезпеченні соціально-економічного розвитку країни.

У Бюджетному кодексі України визначено, що доходи бюджету - податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ), а видатки в свою чергу визначаються як кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом [2].

Розглядаючи тлумачення даного поняття вітчизняними вченими, можна стверджувати, що науковці трактують доходи бюджету звертаючи увагу на фінансово-економічні аспекти явища, так В. М. Федосов, С. І. Юрій трактують доходи бюджету як частину фінансових ресурсів, що створюються в процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються в бюджеті на підставі правових норм для виконання державою (місцевим самоврядуванням) своїх функцій, [3]. Ю. В. Пасічник також розглядає доходи бюджету як економічну категорію, а також зазначає, що доходи бюджету відображають економічні відносини держави з підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами, які виникають у процесі стягнення бюджетних платежів [4].

Прогнозування доходів бюджету є важливою складовою бюджетного процесу України. Від якісного та своєчасного прогнозування доходів бюджету залежить обсяг фінансових ресурсів, що залучаються для забезпечення виконання покладених на державу функцій і завдань. Прогнозування бюджетних надходжень потребує аналізу результатів і перспектив соціально-економічного розвитку країни та її регіонів. Виваженість і результативність прогнозування та планування доходів бюджету суттєво впливає на обсяги бюджетних видатків.

Прогнозування доцільно розглядати як комплексний адаптивний процес реалізації регуляторного механізму фінансової політики України, у межах якої здійснюється сукупність відповідних заходів щодо формування, регулювання, контролю та моніторингу системи бюджетних показників з урахуванням тенденцій соціально-економічного розвитку країни і сукупного впливу зовнішніх чинників на збалансованість та стійкість бюджетної системи.

Бюджетне прогнозування відіграє важливу роль в формуванні уявлень про майбутні значення показників бюджету. Доцільним є запровадження дієвого механізму прогнозування доходів бюджету на основі дотримання послідовності проведення прогнозу та вибору правильної моделі з урахуванням необхідних факторів. За допомогою створення моделі та застосування статистичних методів є можливість отримати результат, на основі якого в середньостроковій перспективі з'являється можливість для планування показників бюджету.

Розглядаючи дохідну частину державного бюджету необхідно зауважити, що аналіз складових надходжень доцільно проводити в розрізі загального та спеціального фонду, адже формування надходжень здійснюються в різному порядку. Також важливим для визначення результатів прогнозування та планування бюджетних доходів є аналіз як планових, так і фактичних показників. Показники планових доходів загального фонду бюджету України представлені в табл. 1.

Таблиця 1.
Динаміка планових доходів загального фонду державного бюджету України, млрд. грн. [13]

Показник	2016	2017	2018	Відхилення 2018 р. від 2016 р. (+,-)
Податкові надходження	502,55	610,86	724,71	222,16
Неподаткові надходження	66,14	86,26	111,41	45,27
Доходи від операцій з капіталом	0,99	0,1	0,04	-0,95
Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	3,71	0,86	1,28	-2,43
Офіційні трансферти	3,11	3,92	5,4	2,29
Всього	575,63	702,02	842,85	267,22

Відповідно до даних табл. 1, можемо стверджувати, що держава розраховувала на поступове збільшення податкових надходжень бюджету. У 2017 р. порівняно з 2016 р. плановий приріст податкових надходжень становив 108,31 млрд. грн., а неподаткові надходження в цьому періоді зросли на 20,12 млрд. грн., відносно зростання неподаткових надходжень становить – 30,42%. Ще однією статтею, яка показала приріст у 2017 р. є офіційні трансферти, плановий показник яких збільшився на 1,48 млрд. грн. У 2018 р. всі статті, які зростали в 2017 р. продовжують збільшуватися.

Для подальшого аналізу доходів бюджету необхідним є також розгляд фактичних показників. Показники фактичних доходів загального фонду бюджету України представлені в табл. 2.

Таблиця 2.
Динаміка фактичних доходів загального фонду державного бюджету України, млрд. грн. [13]

Показник	2016	2017	2018	Відхилення 2018 р. від 2016 р.	
				млрд. грн.	темп приросту, %
Податкові надходження	503,87	605,65	716,57	212,7	42,21
Неподаткові надходження	65,19	87,39	110,4	45,21	69,35
Доходи від операцій з капіталом	0,07	0,1	0,084	0,014	20,00
Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	2,5	1,36	1,16	-1,34	-53,60
Офіційні трансферти	3,05	3,89	5,4	2,35	77,05
Всього	574,66	698,41	833,62	258,96	45,06

Стає зрозумілим, що фактичні показники доходів бюджету за рахунок коштів від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій у 2018 р. показали від'ємний приріст, що свідчить про недоліки в системі планування і прогнозування, але в основному це зумовлено політичними умовами та відносинами на міжнародній арені.

Можемо порівняти структуру планових та фактичних доходів загального фонду державного бюджету. Загалом структурні показники планових і фактичних надходжень незначно відрізняються між собою. Якщо у 2018 р. запланована структура податкових надходжень складала 85,98%, то фактичний показник складає 85,96%, тобто відхилення від планового показника податкових надходжень складає 0,02%. Незважаючи на це, структурні відхилення навіть на декілька відсотків від планових показників спричиняють недоотримання бюджетом сотень мільйонів гривень.

Для більш детальної оцінки відхилень фактичних показників доходів загального фонду від планових необхідно порівняти рівень виконання доходів бюджету, беручи за базу планові показники. Зіставлення фактичних та планових показників загального фонду бюджету представлені в табл. 3.

Таблиця 3.
Рівень виконання плану доходів загального фонду державного бюджету, %

Показник	2016	2017	2018	Середньорічне відхилення
Податкові надходження	100,26	99,15	98,88	-0,69
Неподаткові надходження	98,56	101,30	99,09	0,26
Доходи від операцій з капіталом	7,07	100,00	210,00	101,46
Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	67,39	158,14	90,63	11,62
Офіційні трансферти	98,07	99,23	100,00	0,96
Всього	99,83	99,49	98,90	-0,46

Як бачимо з таблиці 3, рівень перевищення фактичних податкових надходжень над плановими у 2016 р. становив 0,26%, але у наступні два роки планові показники перевищували фактичні на 0,85% та 1,12% відповідно. Доходи від операцій з капіталом показують найбільші зміни протягом трьох років. Ця стаття доходів залежить від великої кількості чинників і залежить від попиту на основний капітал, державні матеріальні запаси тощо. Варто зазначити, що перевищення фактичних показників над плановими не можна вважати суто позитивним явищем, адже при розрахунку видаткової частини досить часто спираються на прогнозні та планові показники, через це певні напрями державної політики можуть отримати скорочене фінансування.

Формування доходів спеціального фонду має певні особливості, що відрізняють його від загального. З метою з'ясування основних статей доходів спеціального фонду державного бюджету, проаналізуємо планові та фактичні показники доходів спеціального фонду бюджету України за методом, який був використаний при аналізі доходів загального фонду.

Оцінимо планові показники доходів спеціального фонду Державного бюджету України в табл. 4.

Таблиця 4.
Динаміка планових доходів спеціального фонду Державного бюджету України, млрд. грн. [13]

Показник	2016	2017	2018	Відхилення 2018 р. від 2016 р.	
				млрд. грн.	темп приросту, %
Податкові надходження	-	21,34	35,3	35,3	-
Неподаткові надходження	43,91	47,47	60,27	16,36	37,26
Доходи від операцій з капіталом	1,17	0,27	0,44	-0,73	-62,39
Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	1,79	0,91	1,08	-0,71	-39,66
Цільові фонди	7,88	22,7	4,87	-3,01	-38,20
Офіційні трансферти	1,15	2,12	2,03	0,88	76,52
Всього	55,91	94,82	103,99	48,08	86,00

Відповідно до даних з таблиці 4 можемо зробити висновки, що доволі високі у 2018 р. темпи приросту мають податкові надходження – 65,42%, адже серед джерел формування доходів велику частку займають непрямі податки. Неподаткові джерела формування доходів також показують приріст. У 2017 р. порівняно з 2018 р. надходження зросли на 3,56 млрд. грн., а у 2018 р. порівнюючи з 2017 р. абсолютний приріст становив 12,80 млрд. грн.

Проаналізуємо фактичні доходи спеціального фонду Державного бюджету України в табл. 5.

Таблиця 5.
Динаміка фактичних доходів спеціального фонду Державного бюджету України, млрд. грн. [13]

Показник	2016	2017	2018	Відхилення 2018 р. від 2016 р.
Податкові надходження	0,003	21,51	37,25	37,247
Неподаткові надходження	38,45	41,18	54,28	15,83
Доходи від операцій з капіталом	0,12	0,18	0,57	0,45
Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	1,64	0,24	0,3	-1,34
Цільові фонди	0,28	29,85	0,19	-0,09
Офіційні трансферти	1,12	2,07	1,9	0,78
Всього	41,62	95,03	94,49	52,87

Дані таблиці 5 свідчать про зростання податкових та неподаткових надходжень спеціального фонду. Так, кількість податкових надходжень у 2017 р. різко збільшилась через внесення змін до бюджетного законодавства щодо розширення джерел фінансування дорожньої галузі [14]. Варто зазначити, що обсяг надходжень отриманих у 2018 р. від цільових фондів, ЄС та міжнародних організацій зменшився, але це зумовлено тим, що податкові надходження, згідно з таблиці 4 показали вищі темпи приросту вищі, аніж це було прогнозовано.

Для визначення успішності прогнозування та планування доходів спеціального фонду бюджету варто зіставити фактичні показники з плановими в табл. 6.

Таблиця 6.
Рівень виконання плану доходів спеціального фонду бюджету, %

Показник	2016	2017	2018	Середньорічне відхилення
Податкові надходження	-	100,80	105,52	-
Неподаткові надходження	87,57	86,75	90,06	1,25
Доходи від операцій з капіталом	10,26	66,67	129,55	59,64
Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій	91,62	26,37	27,78	-31,92
Цільові фонди	3,55	131,50	3,90	0,17
Офіційні трансферти	97,39	97,64	93,60	-1,90
Всього	74,44	100,22	90,86	8,21

Аналізуючи показники таблиці 6, стає зрозумілим, що прогнозування та планування доходів не було чітко вираженим, адже у 2016 р. виконали згідно з планом 74,44%, а у 2017 р. ситуація вже була ближчою до прогнозних очікувань, рівень виконання становив 100,22%. Незважаючи на це, у 2018 р. дохідній частині

бракувало 9,14% до виконання плану за доходами. Найбільші помилки при прогнозуванні та плануванні доходів допущені при оцінці доходів від цільових фондів, офіційних трансфертів, доходів від операцій з капіталом та надходжень від ЄС, урядів іноземних держав та міжнародних організацій. Неподаткові надходження за останні 3 роки не були чітко сплановані, а виконання планів становило 87,57% у 2016 р., 86,75% у 2017 р. та 90,06% у 2018 р.

На сьогодні однією з головних проблем в формуванні доходів бюджету України є значний рівень тіньової економіки. Через це в бюджет не залучаються фінансові ресурси, які б могли бути спрямовані на здійснення державою покладених на неї завдань і функцій.

Рис. 1. Динаміка рівня податкової централізації ВВП в державному бюджеті та тіньової економіки, %

Згідно з даними рисунку 1, бачимо, що рівень тіньової економіки відповідно до показників Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, за три роки зменшився від 35% у 2016 р. до 30% у 2018 р. Розрахуємо яку частину податкових надходжень може отримати державний бюджет, відштовхуючись від рівня податкової централізації ВВП. Загалом, за умови зменшення тіньової економіки до 0%, державний бюджет може отримувати в рік близько 200 млрд. грн. в середньому за 3 роки, але практично, в кожній країні світу є певний відсоток тіньової економіки, таким чином, доцільно розрахувати податкові надходження до бюджету в розрахунку на 1%.

З боку органів державної влади прийнятий ряд дій щодо удосконалення прогнозування бюджетних ресурсів. В результаті співпраці з міжнародними організаціями, в Україні вдалось провести певні реформи в сфері державних фінансів. Так, у 2017 році ухвалено стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки. Уряд у 2017 році подав Бюджетну декларацію - документ середньострокового бюджетного планування, що визначає засади бюджетної політики і показники державного бюджету на середньостроковий період та є основою для складання проекту Державного бюджету України і прогнозів місцевих бюджетів. Введення середньострокового планування є загальноприйнятою практикою в багатьох країнах світу [17].

Перевагами середньострокового бюджетного планування є: визначення формування майбутніх показників бюджету на середньострокову перспективу, що є чинником для встановлення стабільної фінансової політики; за допомогою цього у інвесторів є можливість розраховувати на стабільність макроекономічного становища в країні і залучати нові інвестиції в економіку, це в перспективі призведе до збільшення ВВП, що, відповідно, дозволить планувати додаткові доходи до бюджету.

Завданням прогнозування є врахування взаємодії множини об'єктивних, суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх факторів даного процесу чи явища. Одним із поширених методів прогнозування є прогнозування за допомогою лінійної багатофакторної економетричної моделі. Воно передбачає оцінку очікуваних значень залежної змінної при заданих значеннях незалежних змінних, що входять в рівняння регресії [19]. Побудуємо модель залежності суми доходів бюджету від факторів, які визначимо. З метою аналізу залежності доходів бюджету від різних макроекономічних показників визначимо рівень цієї залежності на основі використання методу кореляційного аналізу.

Всі розрахунки проведено за допомогою Microsoft Excel пакет «Аналіз даних». Вихідні дані для розрахунків наведені у таблиці 7.

Таблиця 7.
Вихідні данні для розрахунків

Рік	Доходи державного бюджету, млрд. грн	Рівень тіньової економіки, % до обсягу офіційного ВВП	Середньорічний курс гривні до долара	ВВП, млрд. грн.
2012	346,05	34	7,99	1404,669
2013	339,23	35	7,99	1465,198
2014	357,08	43	11,89	1586,915
2015	534,69	40	21,84	1988,544
2016	616,28	35	25,55	2385,367
2017	793,44	32	26,6	2983,882
2018	928,11	30	27,2	3245,6

Побудуємо рівняння, яке описує залежність суми доходів бюджету від трьох факторів. Математичні характеристики моделі наведені у таблиці 8.

Таблиця 8.
Математичні характеристики моделі

Регресійна статистика	
R	0,995283
R-квадрат	0,990587
Нормований R-квадрат	0,981175
Стандартна помилка	32,15289
Спостереження	7

Дисперсійний аналіз наведено у таблиці 9.

Таблиця 9.
Дисперсійний аналіз

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>
Регресія	3	326392,6	108797,5	105,2395
Залишок	3	3101,425	1033,808	
Всього	6	329494		

За допомогою Microsoft Excel пакет «Аналіз даних», були здійснені розрахунки, в результаті ми отримали рівняння регресії:

$$Y = 8,316181 - 2,6692 \cdot x_1 + 1,345508 \cdot x_2 + 0,288685 \cdot x_3;$$

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,990587$, тобто розглянута регресія пояснює більше 99,05 % розкиду значень відносно середнього значення. Перевірка адекватності моделі за допомогою F- критерію Фішера з надійністю 99 % дозволяє зробити висновок про адекватність моделі. За допомогою даного рівняння, ми можемо розраховувати значення доходів бюджету маючи лише значення факторів. Причому можна здійснювати не тільки ретроспективний аналіз а й перспективний аналіз показників. Таким чином з метою розгляду більш точного прогнозу доходів слід обґрунтовано підходити до формування податкової політики з урахуванням економічних чинників які впливають на формування доходів бюджету і суб'єктивне сприйняття суб'єктами господарювання вартості державних послуг, що допоможе зменшити рівень тіньової економіки.

Система формування доходів бюджету знаходиться під впливом постійних трансформаційних змін в економіці та адаптується до нових макроекономічних умов. У зв'язку з цим, формування доходів бюджету повинно здійснюватися із врахуванням циклічності економічного розвитку. При прогнозуванні доходів бюджету доцільно опиратися не лише на принципи формування основних статей доходів: податкових та неподаткових надходжень, а й правильно оцінювати такі статті доходів як: доходи від операцій з капіталом, надходження від трансфертів, урядів іноземних країн. Хоч і структурно вони займають досить незначну частку в загальних доходах, але знову ж таки, політика правильного прогнозування має стосуватися всіх видів надходжень до бюджету. Навіть незначні відхилення від планових показників призводять до внесення змін до Закону «Про державний бюджет України».

Ефективність формування доходів бюджету, у тому числі дієвість інструментів прогнозування податкових надходжень, створює належні умови ефективного впливу бюджетного механізму на

результативність економічних перетворень в країні. Тому у процесі прогнозування податкових надходжень слід враховувати фінансову значимість податків та здійснювати оцінку перспективних напрямів підвищення дієвості оподаткування в наступних бюджетних періодах. Необхідність удосконалення бюджетної політики також зумовлюється загальним рівнем державного боргу, дефіциту та стану доходів і видатків бюджету [18]. Це ще раз підтверджує факт необхідності пошуку додаткових джерел доходів до бюджету, та удосконалення прогнозування майбутніх надходжень.

Висновки

У результаті проведеного дослідження було визначено, що прогнозування доходів бюджету займає важливе місце в бюджетному процесі держави. Правильне прогнозування доходів бюджету слугує підґрунтям створення умов для балансу між потребами і можливостями держави. Державний бюджет формується за допомогою визначення рівня податкового навантаження, а також формування неподаткових надходжень до бюджету та відносин пов'язаних з операціями з капіталом та отримання надходжень від інших держав і міжнародних фондів.

Аналіз Державного бюджету України в розрізі загального та спеціального фондів, видів надходжень, а також зіставлення фактичних та планових показників, дозволив виявити, що в певних випадках фактичні показники були вищими за планові, також, досить часто спостерігається структурна зміна в основних надходженнях складових частин державного бюджету. Найбільшу частку в доходах загального фонду займають податкові надходження, в той час як у спеціальному фонді бюджету переважають неподаткові надходження, але варто зазначити, що загальна сума надходжень до загального фонду приблизно у десять разів більша ніж у спеціальному фонді державного бюджету.

За допомогою моделювання було визначено прогнозні показники можливого зростання податкових надходжень бюджету за рахунок відсоткового зменшення тіньової економіки, що дозволяє розрахувати додатковий рівень надходжень до Державного бюджету України. Побудовано модель залежності суми доходів бюджету від ряду факторів. З метою аналізу залежності доходів бюджету від різних макроекономічних показників визначено рівень цієї залежності на основі використання методу кореляційного аналізу. За допомогою даного рівняння, ми можемо розраховувати значення доходів бюджетів маючи лише значення факторів. Причому можна здійснювати не тільки ретроспективний аналіз а й перспективний аналіз показників.

Список використаних джерел.

1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.03.2020).
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n311> (дата звернення: 22.02.2020).
3. Федосов В.М., Юрій С.І. Бюджетна система: підручник. Тернопіль: Екон. думка, 2012. 871 с.
4. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 670 с.
5. Бюджетна система: навч. посіб. / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. [та ін.]. Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. 392 с.
6. Про бюджетну класифікацію: наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11> (дата звернення: 25.02.2020).
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.03.2020).
8. Бюджетна система. навч. посіб. / Н.І. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко Н.І. [та ін.]. Львів «Магнолія 2006», 2014. 296 с.
9. Шевчук І.Л., Черепанова В.О., Ставерська Т.О. Бюджетна система : навч. посіб. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2015. 284 с.
10. Ковальов Ю.В. Виявлення основних причин зменшення надходжень до державного бюджету України. *Сталій розвиток економіки*. 2012. №6. с. 322-325.
11. Нікітішин А. О. Основні напрями вдосконалення механізму податкового регулювання. *Ефективна економіка*. 2016. №2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4789> (дата звернення: 10.03.2020).
12. Зварич О.В. Податкові надходження: методологія прогнозування : монографія К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 444 с.
13. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 01.03.2020).
14. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі: Закон України від 17.11.2016 № 1763-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-19> (дата звернення: 28.02.2020).
15. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 92 (дата звернення: 09.03.2020).
16. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 09.02.2020).

17. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: розпорядження Кабінету міністрів України № 415-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2017-%D1%80> (дата звернення: 11.03.2020).

18. Міщенко Д.А., Міщенко Л.О. Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2. С. 179-185.

19. Міщенко Л.О. Оцінка сучасного стану та прогнозування показників місцевих бюджетів в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6768> . (дата звернення: 12.12.2019).

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 12.03.2020).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine "Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17?lang=en> (Accessed 22.02.2020).

3. Fedosov, V.M. and Yuri, S.I. (2012), *Byudzhetna systema* [The budget system], Ekon. dumka, Ternopil, Ukraine.

4. Pasichnyk, Y.V. (2008), *Byudzhetna systema Ukrayiny* [The budget system of Ukraine], Znannya, Kiev, Ukraine.

5. Baranova, V.G. Dubovik, O.Y. Khomutenko, V.P. [etc.] (2014) *Byudzhetna systema* [The budget system], Vydavnytstvo Bartyenyeva, Odessa, Ukraine.

6. Ministry of Finance of Ukraine (2011), "Order of the Ministry of Finance of Ukraine "On Budget Classification"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11?lang=en> (Accessed: 25.02.2020).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?lang=en> (Accessed 25.02.2020).

8. Klimash, N.I. Bogatskaya, K.V. Demyanenko, N.I. [etc.] (2014), *Byudzhetna systema* [The budget system], Mahnoliya 2006, Lviv, Ukraine.

9. Shevchuk, I.L. Cherepanova, V.A. Staverskaya, T.O. (2015), *Byudzhetna systema* [The budget system], Vydavets Ivanchenko I.S., Kharkiv, Ukraine.

10. Kovalev, Yu.V. (2012), "Identification of the main reasons for the decrease in the State Budget of Ukraine", *Stalyy rozvytok ekonomiky*. vol. 6., pp. 322-325.

11. Nikitishin, A.A. (2016), "The main directions of improvement of the mechanism of tax regulation", *Efektivna ekonomika*. 2016. №2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4789> (Accessed 10.03.2020).

12. Zvarych, O.V. (2013), *Podatkovi nadkhodzhennya: metodolohiya prohnouzuvannya* [Tax revenues: forecasting methodology], Kyiv, Ukraine.

13. The official site of the State Treasury Service of Ukraine (2020), available at: <https://www.treasury.gov.ua/en> (accessed: 01.03.2020).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "On Amendments to the Budget Code of Ukraine on Improvement of the Road Financial Mechanism", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-19> (Accessed: 28.02.2020).

15. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 92 (Accessed: 09.03.2020).

16. The official site of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2020), available at: <http://www.me.gov.ua> (Accessed: 09.02.2020).

17. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the action plan for the implementation of the Strategy for reforming the system of public finance management for 2017-2020"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2017-%D1%80> (Accessed 11.03.2020).

18. Mishchenko, D.A. Mishchenko, L.O. (2018), "Application of cluster analysis to determine the level of budget potential of the Ukrainian regions", *Naukovyy visnyk Polissya*, vol. 2. pp. 179-185.

19. Mishchenko, L.O. (2018), "Assessment of the current state and forecasting of local budgets in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12. available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6768>. (Accessed 12.12.2019).

Стаття надійшла до редакції 31.03.2020 р.